

Szkoła ponadgimnazjalna

JĘZYK POLSKI, ETYKA

Scenariusz z wykorzystaniem pracy w grupach i debaty (90 min)

Filmowe portrety bohaterów opozycji – *Wałęsa. Człowiek z nadziei* i *Popiełuszko. Wolność jest w nas*

Opracowała: Jolanta Manthey

CC BY-NC-ND

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych 3.0 Polska

Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/pl

 Legalna Kultura

ul. Marszałkowska 84/92 lok. 121, 00-514 Warszawa, e-mail: lk@legalnakultura.pl

Cele lekcji:

Uczeń:

- doskonali umiejętność analizy i interpretacji filmu;
- utrwała terminy z zakresu języka filmu;
- ocenia przydatność filmu jako źródła wiedzy o świecie i historii;
- poznaje pojęcie hierarchii wartości, rodzaje wartości;
- wyjaśnia znaczenie hierarchii wartości, podaje przykłady poszczególnych rodzajów wartości, podaje przykłady naruszania hierarchii wartości;
- kształtuje refleksyjną postawę wobec otaczającego go świata.

Metody:

- praca z tekstami kultury;
- praca w grupach;
- debata.

Środki dydaktyczne:

- karty pracy;
- kartki samoprzylepne;
- dostęp do Internetu;
- rzutnik multimedialny/tablica interaktywna.

Przed lekcją:

Uczniowie obejrżeli filmy: *Wałęsa człowiek z nadziei* A. Wajdy i *Popiełuszko. Wolność jest w nas* w reż. R. Wieczyńskiego.

Powiązanie z podstawą programową z języka polskiego:

Poziom podstawowy:

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń zna teksty literackie i inne teksty kultury wskazane przez nauczyciela.

- wybrane filmy z twórczości polskich reżyserów

(np. Krzysztofa Kieślowskiego, Andrzeja Munka, Andrzeja Wajdy, Krzysztofa Zanussiego);

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

1. Wstępne rozpoznanie.

Uczeń:

- 1) prezentuje własne przeżycia wynikające z kontaktu z dziełem sztuki;
- 2) określa problematykę utworu;

2. Analiza.

Uczeń:

4) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego i bohatera (narracja, fabuła, sytuacja liryczna, akcja);

3. Interpretacja.

Uczeń:

1) wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (np. słowa-klucze, wyznaczniki kompozycji);

2) wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty (np. literackie, kulturowe, filozoficzne, religijne);

3) porównuje funkcjonowanie tych samych motywów w różnych utworach literackich;

4) odczytuje treści alegoryczne i symboliczne utworu.

4. Wartości i wartościowanie.

Uczeń:

2) dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe i uniwersalne;

3) dostrzega w świecie konflikty wartości (np. równości i wolności, sprawiedliwości i miłości) oraz rozumie źródła tych konfliktów.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Mówienie i pisanie.

Uczeń:

1) tworzy dłuższy tekst pisany lub mówiony (rozprawka, recenzja, referat, interpretacja utworu literackiego lub fragmentu) zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;

2) przygotowuje wypowiedź (wybiera formę gatunkową i odpowiedni układ kompozycyjny, analizuje temat, wybiera formę kompozycyjną, sporządza plan wypowiedzi, dobiera właściwe słownictwo);

3) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną.

Powiązanie z podstawą programową z etyki:

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

4. Człowiek jako osoba i jego działanie. Etyczna analiza aktywności ludzkiej.

Motywy podejmowanych decyzji.

5. Cel i sens ludzkiej egzystencji. Hierarchie celów. Szczęście w życiu ludzkim. Rozwój moralny i duchowy człowieka jako osoby. Rola oddziaływań wychowawczych.

6. Dobro moralne i wartości moralne. Hierarchia wartości. Wartości autoteliczne i instrumentalne. Konflikt wartości. Wartości wybierane i realizowane.

7. Prawo moralne, imperatyw moralny, w tym prawo naturalne. Dekalog jako podstawa życia

moralnego. Problem relatywizmu moralnego i sposoby jego przewycięzania. Nienaruszalne prawa istoty ludzkiej.

8. Wymiar moralny życia człowieka. Zdolność rozpoznawania wartości i powszechne dążenie do dobra. Świadomość moralna. Rola sumienia w prawidłowym rozwoju wewnętrznym. Sądy i oceny moralne.

10. Przykłady współczesnych przejawów kryzysu moralnego i dylematów w zakresie wyborów moralnych oraz sposoby ich rozwiązywania na gruncie etyki chrześcijańskiej oraz innych koncepcji etycznych.

Przebieg lekcji:

1. FAZA WSTĘPNA

Nauczyciel inicjuje rozmowę, stawiając pytanie, co uczniów denerwuje w otaczającej rzeczywistości, co im przeszkadza, propozycje zapisuje na tablicy. Następnie prosi o wskazanie znanych uczniom możliwości rozwiązania wymienionych problemów.

Potem prosi ich o zapisanie na kartkach samoprzylepnych odpowiedzi na pytanie: *Co jest dla mnie ważne?* (poleca wybranie jednej odpowiedzi, ma ona być wyrażona rzeczownikiem) i przyklejenie swojej kartki na tablicy. Nauczyciel odczytuje zapisy i porządkuje je, przywołując pojęcie wartości i hierarchii wartości. Zapowiada pracę z filmem i odtwarza trailery

(linki: <http://www.filmweb.pl/video/trailer/nr+2-31123>;
<http://www.youtube.com/watch?v=uhPWWTG-ZfA>).

2. FAZA REALIZACYJNA

Uczniowie odpowiadają na pytanie *Co jest tematem obu filmów?* Wskazują elementy wspólne, dzielą się wrażeniami, zapisują najważniejsze wydarzenia, które tworzą kontekst historyczny fabuły obu dzieł.

Następnie nauczyciel dzieli klasę na grupy i poleca wypełnienie kart pracy (załącznik)

Po upływie czasu przeznaczanego na wspólną pracę przedstawiciele grup prezentują jej wyniki, pozostali sporządzają notatki.

3. FAZA PODSUMOWUJĄCA

Nauczyciel przypomina wcześniej sformułowane odpowiedzi na pytanie o temat filmów, prosi o ich ewentualną weryfikację. Powraca do uczniowskich opisów tego, co ważne (kartki na tablicy) i wspólnie z uczniami ustala, co było najważniejsze dla bohaterów każdego z filmów.

Lekcja druga:

4. FAZA WSTĘPNA

Powracamy do ustalonej na poprzedniej lekcji hierarchii wartości bohaterów filmu. Nauczyciel inicjuje krótką dyskusję pytaniem o to, co zagrażało wartościom najważniejszym dla bohaterów filmów. Pilnuje, by w odpowiedziach pojawiły się zarówno uwagi dotyczące przeszkód zewnętrznych, obiektywnych (system totalitarny), jak i tych, które tkwią w człowieku (wynikają z jego natury bądź charakteru). Podsumowując, poleca uczniom napisanie zwięzłej charakterystyki człowieka zdolnego przeciwstawić się niesprawiedliwemu systemowi, walczyć o zmianę rzeczywistości. Wybrani/chętni uczniowie przedstawiają swoje notatki.

5. FAZA REALIZACYJNA

Nauczyciel proponuje debatę na temat, czy człowiek może zmieniać rzeczywistość, której nie akceptuje?

Dzieli uczniów na 2 grupy, których przedstawiciele losują stanowisko „za” lub „przeciw” i poleca wspólne przygotowanie argumentów (10 minut). Wyznacza kilka osób, które zajmują miejsce pośrodku – ich zadaniem jest uważne wysłuchanie i ocena argumentów, po debacie dołączenie do grupy, której argumenty były bardziej skuteczne.

Nauczyciel moderuje debatę, wyznaczając przedstawicielom grup jednakowy czas na prezentację argumentów (czas debaty – 20 minut).

6. FAZA PODSUMOWUJĄCA

Nauczyciel podsumowuje wynik debaty, prosząc tych, którzy dołączyli do poszczególnych grup o uzasadnienie decyzji. Komentuje wynik debaty, ocenia jakość argumentów.

Zadanie domowe:

1. Znajdź w Internecie informacje na temat wykorzystanych w obu filmach utworów muzycznych. Oceń ich wybór i funkcjonalność.
2. Zapoznaj się z (przytoczonym poniżej) fragmentem *Traktatu moralnego* Czesława Miłosza. Odwołując się do zajęć i tekstu, napisz wypowiedź argumentacyjną odpowiadającą na pytanie, czy człowiek może zmienić świat.

*I płyniesz w tym społecznym fakcie,
Jak orzech w Nilu katarakcie.
Nie jesteś jednak tak bezwolny,
A choćbyś był jak kamień polny,
Lawina bieg od tego zmienia,
Po jakich toczy się kamieniach.
I, jak zwykł mawiać już ktoś inny,
Możesz, więc wpłynąć na bieg lawiny.*

Karta pracy nr 1

Przedstawcie fakty dotyczące bohatera filmu Wajdy, zaprezentujcie postać. Weźcie pod uwagę pochodzenie, wykształcenie, sytuację rodzinną, sytuację materialną – przywołajcie konkretne sceny z filmu.

Karta pracy nr 2

Przedstawcie fakty dotyczące bohatera filmu Wieczyńskiego, zaprezentujcie postać. Weźcie pod uwagę pochodzenie, wykształcenie, sytuację rodzinną, sytuację materialną – przywołajcie konkretne sceny z filmu.

Karta pracy nr 3

Scharakteryzujcie bohatera filmu Wajdy, wymieńcie cechy jego charakteru, wskaźcie mocne strony i słabości. Opiszcie relacje z ludźmi – bliskimi, obcymi, przełożonymi, przedstawicielami władzy – przywołajcie konkretne sceny z filmu.

Karta pracy nr 4

Scharakteryzujcie bohatera filmu Wieczyńskiego, wymieńcie cechy jego charakteru, wskaźcie mocne strony i słabości. Opiszcie relacje z ludźmi – bliskimi, obcymi, przełożonymi, przedstawicielami władzy – przywołajcie konkretne sceny z filmu.

Karta pracy nr 5

Wymieńcie najtrudniejsze, Waszym zdaniem, sytuacje, w których znaleźli się bohaterowie każdego z filmów. Jak sobie radzili z problemami? Skąd czerpali siłę? Jaka była ich motywacja? Przywołajcie konkretne sceny z filmów.

Fotografia ilustrująca:

http://foto.karta.org.pl/fotokarta/OK_026512.jpg.php.